

Vývinové poruchy učenia.

Človeka s poruchami učenia chápeme ako takého, ktorý sa učí inak. Dokáže sa naučiť, ale je nesmierne dôležité, aby sme hľadali postupy, ktorými sa mu dá učivo sprostredkovať pre neho zrozumiteľným jazykom.

Existuje veľa rôznych definícií porúch učenia. Zhodujú sa v týchto bodoch:

- ide o vrodené ťažkosti, ktoré sa môžu prejaviť bez ohľadu na úroveň rozumových schopností jedinca
- ťažkosti sa najviac premietajú do procesu čítania a písania
- príčiny ťažkostí spočívajú v drobných odchýlkach od normálneho vývoja centrálnej nervovej sústavy
- ťažkosti sú celoživotné a v súčasnej dobe ich dokážeme zmierniť vhodnými intervenčnými postupmi.

V rámci vývinových porúch učenia sa v pedagogickej praxi stretávame najčastejšie s pojmami **dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia**. Tieto pojmy označujú dysfunkcie, t.j. narušené funkcie, ktoré ovplyvňujú schopnosť učiť sa čítať a samotné čítanie, písanie, uplatňovanie gramatických pravidiel, vytváranie matematických predstáv, používanie matematických operácií. Častá je aj ich kombinácia s poruchami aktivity a pozornosti, so syndrómom ADHD (porucha aktivity spojená s hyperaktivitou) alebo s ich príznakmi na rôznej úrovni.

Ak sa dysfunkčným prejavom jednotlivých žiakov nevenuje dostatočná pozornosť, výrazne negatívne ovplyvní školskú úspešnosť a zvyčajne aj vývin ich osobnosti, keďže i pri intelektu, ktorý majú v norme, dokonca môže byť aj nadpriemerný, nedokážu zvládnuť bežne využívané postupy učenia sa.

Dyslexia

Príznaky a problémy, ktoré môžu súvisieť s vývinovou poruchou čítania:

- žiak má problémy naučiť sa čítať metódou používanou pri výučbe čítania väčšiny žiakov
- neschopnosť hláskovať slovo, určiť prvé, posledné písmeno v slove,
- schopnosť zapamätať si grafému je výrazne nižšia ako prejav pamäťových schopností pri iných činnostiach spojených s učením,
- pretrváva problém so spájaním jednotlivých písmen do slabík,
- pretrváva problém so spájaním slabík do slov,
- pretrváva dvojité čítanie (prečítanie slova potichu, až následne nahlas),
- zamieňanie si grafém s podobným tvarom, ako napríklad m-n, b-d, t-l, a-e,
- vynechávanie alebo pridávanie písmen v slove,

- „odhadovanie“ slova po prečítaní prvej slabiky alebo prvých písmen v snahe urýchliť tempo čítania, spravidla s nesprávnym výsledkom,
- zamieňanie písmen alebo slabík v slove,
- nedodržiavanie dĺžky slabiky v čítanom slove – (čítanie dĺžňov) s nevnímaním významu slova,
- nevedomovanie si zmyslu prečítaného slova, ktoré číta, hoci nie je pre žiaka neznámym slovom,
- neobratnosť pri výslovnosti slov so spoluhláskovými skupinami alebo iná artikulačná neobratnosť
- nedostatočný jazykový cit, prejavujúci sa napr. v súvislosti so spodobovaním hlások
- problémy s pravo-ľavou orientáciou,
- neporozumenie zmyslu textu, ktorý si žiak sám prečíta, na rozdiel od porozumenia textu, ktorý si vypočuje,

Dysgrafia, dysortografia

Príznaky a problémy, ktoré môžu súvisieť s vývinovou poruchou písania a pravopisu

- žiak má ťažkosti s napísaním predpísaného tvaru písmena alebo jednoduchého tvaru,
- nevybavovanie si tvaru písmena písanej abecedy pri prepise z tlačeného písma, pri diktovaní písmena, slabiky, slova,
- neúmerne silný prítlak pera, ceruzky na papier,
- zotrúvanie na nesprávnom úchope pera, ceruzky,
- neschopnosť dodržať rovnakú veľkosť a proporciu písmen,
- neudržanie tvaru písmen, slov na linajke,
- vynechávanie alebo pridávanie písmen v slove,
- vynechávanie mäkčeňov, dĺžňov,
- spájanie slov, viet – nevedomovanie si hraníc slov, viet,
- zamieňanie písmen, ktoré sa v slove spodobujú,
- zhoršovanie úhl'adnosti písaného textu s postupujúcou dĺžkou písania,
- časté prepisovanie písmen a škrtenie slov,
- zvýšená unaviteľnosť pri písaní,
- neúmerne pomalosť pri písaní,
- pri snahe písať rýchlejšie sa písmo žiaka stáva nečitateľným,
- neschopnosť dodržania pravidiel pravopisu, a to aj pri gramatických javoch, ktoré žiak teoreticky ovláda,
- nezáujem o aktivity spojené s písaním, nechť až averzia k písaniu,

Dyskalkúlia

Príznaky a problémy, ktoré môžu súvisieť s vývinovou poruchou matematických schopností

- ťažkosti so zapamätávaním si tvaru číslíc,

- priradenie napísanej číslice k počtu prvkov danej množiny žiak odhaduje, nevie ju správne určiť
- zamieňanie podobných tvarov číslic pri písaní a čítaní (6-9, 3-5, 3-8)
- zamieňanie poradia číslic v čísle pri jeho prečítaní a napísaní (13-31, 113-131)
- nesprávny zápis čísla pri jeho diktovaní alebo autodiktovaní pri odpise z tabule alebo z učebnice,
- problémy pri orientácii v číselnom rade, vzostupnom, zostupnom,
- chýba predstavivosť pri vyslovení číselného vyjadrenia veličiny (množstva alebo počtu),
- pretrváva počítanie s manuálnym využívaním prstov, keď ostatní žiaci už počítajú spamäti,
- enormné problémy pri počítaní s prechodom cez desiatku,
- mýlenie si základných matematických operácií,
- problémy pri automatizovaní matematických úkonov a výsledkov operácií s číslami (jednoduché príklady na sčítanie, odčítanie, malá násobilka s príslušným delením),
- problém pri orientácii v čase podľa hodinového ciferníka,
- problémy s jednotkami miery,
- absentujúca priestorová orientácia potrebná pri geometrii, neschopnosť podržať v pamäti čiastkový výsledok, na ktorý má nadväzovať ďalšia matematická operácia,
- problém s použitím viacerých matematických operácií v jednom zadaní,
- pomalé riešenie úloh, strácanie záujmu o ich dokončenie.

Spozorovanie a výskyt niektorých príznakov nemusí znamenať, že žiakovi sa predpokladaná diagnóza pri odbornom vyšetrení skutočne potvrdí. Včasná odborná špeciálnopedagogická pomoc, zameraná nielen na pomoc žiakovi s určenou vývinovou poruchou učenia po ukončení diagnostiky, ale aj pomoc, ktorá je zameraná na prekonanie čiastkových deficitov pri nedostatočne rozvinutých funkciách spojených s vývinom reči, jazyka, motoriky, koordinácie a i., je neoceniteľnou prevenciou pred neskoršími ťažkosťami žiaka, ktoré by musel prekonávať pri zvyšovaní nárokov na školské výkony vo vyšších ročníkoch. ***Čím skôr sa žiakovi poskytne odborná pomoc, tým budú jej výsledky efektívnejšie.***